

Nog meer over mutserds

Willem Iven

In het vorige nummer van Oase pleitte Willem Iven er voor het vele snoei- en takhout dat elke winter weer 'vrijkomt' te verwerken tot zg. mutserds. Dit zijn takkenbossen, die in mijten of tassen kunnen worden gezet en op die manier fungeren als antiek landschapselement.

In dit artikel gaat Willem Iven nader in op de ecologische waarde van mutserds en legt hij aan de hand van tekeningen uit hoe je zo'n mutserd nu precies moet maken.

Mutserd maken is plezierig werk, vind ik. Het geeft voldoening om van takhout dat iedereen blijkbaar waardeloos vindt, toch nog iets waardevols te maken. De routine van het opbossen heb je zo te pakken en de produktie valt dan erg mee.

Mutserds die niet aan een mijt worden gezet, rotten gauw.

Pas na twee jaar in de mijt 'zitten' zijn de mutserds droog genoeg om ze te kunnen stoken. De niet al te dikke takken zijn dan ook goed in de hand, op de knie of met de voet (één eind van de tak op een steen of zo en dan stampen) te breken.

Ook al stookt men geen mutserds dan nog heeft het zetten van een mutserdmijt veel zin. Bijvoorbeeld om inkijk tegen te gaan of als beschutting tegen tocht en wind.

Eco-flatgebouw vol leven

Maar deze 'milieubouw' is behalve cultuurhistorisch ook ecologisch zinvol. In een mutserdmijt komen allerlei dieren wonen: spinnen, vliegen, kevers, muizen. Vogels komen er in slapen en bouwen er hun nest. Echte mutserdbewoners zijn Heggemus, Winterkoning, Witte kwikstaart, Merel, Zanglijster en in mindere mate ook de Turkse tortel, Holenduif, Staartmees, Zwarte roodstaart, Roodborst, Kneu en Grauwe vliegenvanger.

In zeldzame gevallen komt er een Steenuiltje in broeden; dat zal alleen het geval zijn als de mijt er wat langer staat en ter plaatse altijd

mutserdmijten zijn, oude en nieuwe.

In 1964 of '65 ontdekte ik een broedgeval van de Hop in een mutserdmijt. Dat was op Milschot bij De Mortel (gemeente Gemert).

Bij ons woont een Egel onder de mijt. Ook Konijnen komen graag onder de mijt wonen. Vanouds weten de mensen van het land dat ook Wezel, Hermelijn en vooral Bunzings graag onder een mutserdmijt wonen. Verwilderde en halfwilde katten verstoppen hun jongen wel eens onder een mijt.

Men zegt dat een Witte kwikstaart nooit in een verse mutserdmijt gaat wonen, maar alleen in mijten die minstens een jaar staan.

Het was heel gewoon dat loslopende huiseenden en kippen die men 'kwijt' was op een keer met kuikens uit de mutserdmijt voor de dag kwamen. Een mutserdmijt is als een eco-flatgebouw vol leven. In het souterrain en aan alle zijden op diverse etages en in de nok wonen dieren.

Wanneer?

Mutserd maken is winterwerk. Met Sint Katrien (25 november) kan men ermee beginnen en met Sint Jozef (19 maart) moet men stoppen en vanwege de rust in het bos (broedvogels) moeten dan ook de mutserdbossen zijn afgevoerd.

Maar ook zomersnoeihout van fruit- en laanbomen is - hoewel iets minder van kwaliteit - heel goed tot mutserds te verwerken.

Het is hoogst interessant in zijn streek ook de oude reglementen te raadplegen, welke het gebruik van de gronden regelen. Daaruit is veel te leren omtrent de betekenis en de behandeling van allerlei terreintypen.

In een scabinale ordonnantie (verordening van de schepenen) van Bakel dd. 6 februari 1732 'ter preventie van brant' wordt geëist dat een bakhuis tenminste 40 voet (1) van een behuizing moet staan en dat "niemant eenige rouwigheyt (2) aan de ovens sal hebben als daar in vuur in is op peene (=boete) van 15 stuivers, en de aschoopen sallen moeten leggen van de huijsinge tenminste 2 roeijen (3). Item den brant (4) sal mede van de backovens moeten staan (5) drie roeijen op peenen als voor".

De Staten Generaal keuren op 21 september 1733 een reglement ter voorkoming van brand van de Drossard en Regenten van de Peeldorpen Deurne en Liessel goed. Hieruit o.a.:

"... dat niemant geen mijten van tussen (6), klot of turf, mitsgaders hout, hoij of stroij sal mogen hebben bij de schouw alwaer vuur is stokende tenminste op eene distantie van vier voeten daer van. En dat niemant in eenige enge of nauwe straten eenige mijten van mitsaart of brant of ander hout ... sal mogen setten..."

(1) 1 voet is ruim 30 cm.

(2) Rouwigheyt = afval, takhout en hooi, losliggend, niet samengebonden.

(3) Een 'roeij' was in het Peelland ongeveer 3,7 meter.

(4) 'Brant' is al het stookmateriaal, nl. turf, hout en mutserds. Het meest voorradig was turf of klot, er was niet veel hout.

(5) 'Staan': dus het is opgetast in mijten of tassen.

(6) 'Tussen' zijn stookbare hei- of veenplaggen; die uit de heide worden ook wel 'flikken' genoemd.

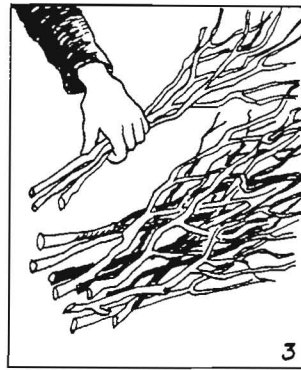
Hoe maak je een mutserd?

Het afslaan van de stammetjes. Let op de Gertel. De mutsaardier is bezig in een 'ruilverkavelingsbosje', dat een jaar of tien eerder werd geplant en nu tot hakhoutbosje wordt bestemd.

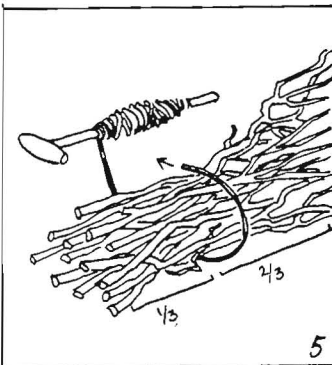
Het uitsnoeien van een stammetje. Het stammetje gaat naar de tas dik hout waar kachelbollekes van worden gezaagd. Twijgen en tophout worden op maat geslagen en keurig bij elkaar gelegd.

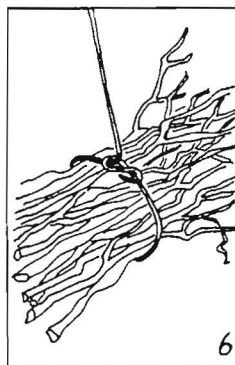
De takken komen allemaal in dezelfde richting te liggen, de 'konten' (de dikke einden) zo gelijk mogelijk op elkaar.

De binder neemt de takhoop tussen de benen, met het gezicht naar het konteind.

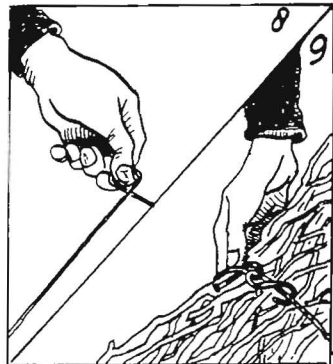
Losse draadeind gaat onderdoor, van rechts naar links, op ongeveer één-derde van de busseelengte

...en wordt geknoopt met een eenvoudig oog, dat niet loslaat en bij het aantrekken niet dichtstroopt.

De strop wordt aangetrokken, de busseel rondgedraaid en tegelijk met de klomp ineen getrapt.

Een kinkje wordt in de draad gedraaid waar hij moet breken. Het losse einde wordt onder de strakke draad geduwd.

alweer
ene
mutserd
klaar!

Cursus mutserd maken

Het is mogelijk dat natuurtuimensen en anderen deze winter op een zaterdag het mutserd maken en mutserd opzetten leren in de praktijk. Dat kan op een mooie particuliere locatie in **Sint-Michielsgestel**. Er staan daar al enkele mutserdmijten en ook is takhout er op andere manieren nuttig toegepast. Voor ik met het organiseren hiervan begin, zou ik graag eerst de belangstelling willen peilen. Laten we zeggen dat als er 10 aspirant-deelnemers zijn, er een cursus komt.

Liefhebbers zouden me het even moeten laten weten. Vermeld dan meteen op welke zaterdag je **niet** kunt (ik kan niet op 20 februari), hoe laat je in Sint-Michielsgestel kunt zijn, of je per auto komt en of je eventueel passagiers mee kunt nemen. Het dichtsbijzijnde **N.S.-station is Boxtel**, treinreizigers kunnen daar afgehaald worden. Wij zorgen voor koffie, soep en binddraad. Breng zelf boterhammen, hiep, wetsteen en klompen mee. Er zijn hier enkele handgesmede hiepjes voor linkshandigen te koop. Verder kan worden geprobeerd meer lichte handgesmede hiepjes bij een smid te laten maken. Laat weten of je er belangstelling voor hebt. Ze zullen wel f 50,- kosten, zeker niet minder. **Indicatie cursuskosten f 45,- per persoon.**

Adres van de auteur:

Willem Iven, Sint Hubertstr. 2b,
5373 AJ Herpen, 08867-4094.

De tekeningen zijn gemaakt door **Ina Marbus** uit Zwaag n.a.v. foto's die **Frank Iven** (Oirschot) maakte tijdens het 'mutserd maken' in Limpe, december 1984.